

فهرست

- سخن سردبیر 266
- تبیین تأثیر فضایل و ردایل بر ادراک از منظر آیات و روایات 269
/ سید ابوالفضل نورانی
- بومی‌سازی علوم تربیتی در ایران؛ ضرورتها و چالشها 289
/ ابراهیم خسروی / اکبر صالحی / علیرضا محمودنیا
/ محسن ایمانی نائینی
- طبقه‌بندی جامع رویکردهای علم دینی 309
/ سید محمدتقی موحد ابطیحی
- ارزیابی ادله انکار علم دینی (بر اساس دیدگاه عبدالکریم سروش) 331
/ احمد شه‌گلی
- بررسی انگیزه‌های تجدد علمی در دوره ایلخانان (مطالعه موردی: ربع رشیدی) 353
/ بهرام کلر جو اجیرلو / حبیب محمدنژاد چلوشی
- تأملاتی پیرامون تمایز باور و پذیرش در معرفت‌شناسی 371
/ سید حسین عظیمی دخت
- گفتگوهای پدر و فرزند در قرآن از منظر تئوریک 387
/ رمضان رضائی
- معیارهای بینشی حل دو راهه اخلاقی استقلال و استبداد رأی در داوری بر اساس منابع دینی 401
/ محمدرضا جواهری / عباس عبدی / ناهید مشائی
- ریزشها و رویشهای حوزه علوم اسلامی دانشگاهیان. 417
/ محدثه معینی فر / مریم معینی فر
- ملاحظات در باب تحول در علوم اجتماعی با تأکید بر بینانه‌ی تحلیل اقتصادی 439
/ محمدجواد رضائی / مهدی موحدی بکنظر
- آیا فناوری از لحاظ ارزشی جهت دارد؟ 459
/ حسین مطیع
- بررسی موانع و مشکلات تولیدات علمی از دیدگاه اعضای هیئت علمی دانشکده روان‌شناسی و علوم تربیتی دانشگاه علامه طباطبائی 481
/ میترا صمیعی
- چکیده انگلیسی 511

فصلنامه مطالعات معرفتی در

سال بیست و چهارم / شماره دوم ، تابستان 1399

ISSN 2322-5246

صاحب امتیاز:

پژوهشگاه فرهنگ و معارف اسلامی

نهاد نمایندگی مقام معظم رهبری در دانشگاه‌ها

مدیر مسئول: حجت‌الاسلام دکتر حبیب محمدنژاد

سردبیر: حجت‌الاسلام دکتر عبدالحسین خسروپناه

هیئت تحریریه: (به ترتیب الفبا)

جواد اژه‌ای، دانشیار گروه روانشناسی تربیتی و مشاوره دانشگاه تهران

و هیات علمی معین پژوهشگاه فرهنگ و معارف اسلامی

رضا برنجکار، استاد گروه فلسفه دانشگاه تهران

عبدالحسین خسرو پناه، استاد پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه اسلامی و

هیات علمی معین پژوهشگاه فرهنگ و معارف اسلامی

نیکزاد عیسی زاده، دانشیار دانشگاه علوم پزشکی تهران-مرکز تحقیقات

علوم قرآن، حدیث و طب

رضا فیروزی، استاد گروه معارف اسلامی دانشگاه علوم پزشکی

و خدمات بهداشتی درمانی ارومیه

محمد محمدرضایی، استاد گروه فلسفه دانشگاه تهران

حسن ملکی، استاد گروه برنامه ریزی درسی دانشگاه علامه طباطبائی و

هیات علمی معین پژوهشگاه فرهنگ و معارف اسلامی

ویراستار فارسی: کورش گوهریان

ویراستار انگلیسی: بهرام انجم روز

حروفچینی و صفحه آرایی: مرتضی گنجی استانجین

نشانی: تهران، خیابان انقلاب اسلامی، بین خیابان قدس و

وصال، کوچه اسکو، پلاک 15، کد پستی: 1417833411

تلفکس: 021-84222481

فصلنامه در سایت ISC، noormags و magiran نمایه می‌شود»

Website: <http://ksiu.nahad.ir>

E-mail: dislamic5@gmail.com

قیمت: 100000 ریال

نقل مطالب چاپ شده تنها با ذکر منبع مجله مطالعات معرفتی در دانشگاه اسلامی آزاد است.

سخن سردیبر

حکمرانی یکی از مهم‌ترین مقوله‌های جدید و مورد نیاز جهان و کشورهای اسلامی است. حکمرانی عبارت از خط مشی عمومی برای حل مسائل واقعی کشور است. تأمین این نیاز ضروری باید به صورت میان‌رشته‌ای صورت گیرد.

حکمرانی نه نظریه‌پردازی بنیادین و فلسفی است و نه تبیین مبانی هستی‌شناختی و معرفت‌شناختی و انسان‌شناختی و ارزش‌شناختی و دین‌شناختی حاکم بر علوم انسانی و اجتماعی؛ نه نظریه‌پردازی در حوزه زبان‌شناسی و مدیریت و اقتصاد و سیاست و امنیت و سلامت و علوم انسانی و اجتماعی است و نه مدیریت مستقیم و مباشر نسبت به حل مسائل و معضلات کشور و نه مأموریت تقنین در ساختار قانونگذاری کشور؛ بلکه عبارت از خط مشی و سیاستگذاری در مسیر حل مسائل قانونی برای رفع مشکلات اجرایی کشور است.

این تبیین از حکمرانی، ضرورت تشکیل دانشکده‌های حکمرانی را به صورت حکمرانی عمومی و تخصصی نشان می‌دهد. دانشگاه‌های دولتی و آزاد اسلامی کشور، باید با شیب ملایمی از رشته‌ها و گروه‌های دانش محور به میان‌رشته‌ای تغییر یابند. دانشکده‌های علوم نیز به دانشکده‌های موضوعی مانند دانشکده‌های خانواده، فضای مجازی، حکمرانی عمومی، حکمرانی اقتصادی و غیره تحول یابند.

دانشکده حکمرانی مشتمل بر گروه‌ها و رشته‌هایی است که به صورت میان‌رشته‌ای به حل معضلات واقعی کشور می‌پردازد و این حل مسائل و معضلات با رویکرد اسلامی و مبانی حکمی انجام می‌پذیرد. تفکر خدامحوری به جای تفکر اومانستی و رئالیسم شبکه‌ای به جای سوبجکتیویسم و ابجکتیویسم و دنیای برای آخرت و جامعیت اسلام به جای سکولاریسم در حکمرانی اسلامی مطرح می‌شود. هدف اصلی و اساسی در دانشکده‌های حکمرانی عبارت از تمدن نوین اسلامی است.

دانشگاه آزاد اسلامی در شورای عالی گسترش موفق شد دانشکده حکمرانی با رویکرد اقتصادی را راه‌اندازی کند و رویکرد پیش‌گفته را پیاده سازد.

این شماره از نشریه مطالعات معرفتی در دانشگاه اسلامی با رویکرد علم دینی به مقالات ذیل پرداخته است.

مقاله «تبیین تأثیر فضایل و رذایل بر ادراک از منظر آیات و روایات» به تبیین فضایل و رذایل به عنوان بخشی از عوامل غیر معرفتی تأثیرگذار بر معرفت بشری از منظر آیات و روایات پرداخته است.

نوشتار «بومی‌سازی علوم تربیتی در ایران؛ ضرورتها و چالشها» با نقد و تحلیل جامعی از چالشهای بومی‌سازی علوم تربیتی و دوری از هر گونه افراط و تفریط در دانش بومی و دانش جهانی نشان می‌دهد که می‌توان در مواجهه با فرصتها و چالشهای پیش رو، تصمیمات بهتر و مؤثرتری اتخاذ کرد و گامی در مسیر بومی‌سازی برنامه‌درسی علوم تربیتی در ایران برداشت.

نگاشته «طبقه‌بندی جامع رویکردهای علم دینی» ابتدا طبقه‌بندی جامعی از نظریه‌های علم دینی ارائه و نشان داده است که نظریه‌پردازان علم دینی، آگاهانه یا ناخودآگاه، ترکیبی از رویکردهای علم دینی را به کار گرفته‌اند یا دست‌کم بر مبنای آرای علم‌شناسانه و دین‌شناسانه آنها می‌توان نشان داد که می‌توانند از رویکردهای دیگری که حتی به نقد آنها پرداخته‌اند استفاده کنند. قابلیت و محدودیتهای هر یک از رویکردها نیز دلالت بر این دارد که بهترین رویکرد برای تولید علم دینی، بهره‌گرفتن از رویکرد ترکیبی است.

مقاله «ارزیابی ادله انکار علم دینی (بر اساس دیدگاه عبدالکریم سروش)» با هدف تبیین و ارزیابی دیدگاه سروش در باب علم دینی و نقد ادله ایشان نگاشته شده است.

نوشتار «بررسی انگیزه‌های تجدد علمی در دوره ایلخانان (مطالعه موردی: ربع رشیدی)» نشان می‌دهد که ایلخانان در ایجاد برخی انگیزه‌های توسعه علمی نقش اساسی داشتند. انگیزه‌های درونی شخص خواجه رشیدالدین فضل‌الله همدانی نیز سبب تجدد آموزش و پژوهش و تأسیس مرکز مهم و مؤثر علمی ربع رشیدی شد.

نگاشته «تأملاتی پیرامون تمایز باور و پذیرش در معرفت‌شناسی» به تبیین ویژگی‌های باور پرداخته است که عبارتند از: 1. رویکردی است از ناحیه فاعل شناسا نسبت به قضیه و نیز امور؛ 2. همواره ناظر به صدق است؛ 3. با احتمال سازگار نیست؛ 4. مستقیماً ارادی نیست؛ 5. بین باورهای مبتنی بر حواس و باورهای مبتنی بر سایر منابع باورساز، تفاوت است.

مقاله «گفتگوهای پدر و فرزند در قرآن از منظر رتوریک» با هدف ارائه خوانشی زیباشناسانه از گفتگوی پدر و فرزند در قرآن نگاشته شده و اینکه هر گفتگو به عنوان یک ترکیب زبانی، دارای ویژگی‌ها و اسرار بلاغی، لغوی و اسلوبی است که نیاز به واکاوی دارد و یکی از مصادیق گفتگوها، گفتگوی پدر و فرزند است و آثار تربیتی سازنده آن است.

نوشتار «معیارهای بینشی حل دو راهه اخلاقی استقلال و استبداد رأی در داوری بر اساس منابع دینی» در بردارنده استخراج چهار معیار صحت نگرش به مبادی وجود، شناخت ظرفیتهای تحلیلی و محدودیتهای هیجانی، شناخت حقیقی مبادی معرفت معنوی و التزام به آن، توجه به فرجام تکلیفی و تدوینی و تکوینی داوری است که علاوه بر دستگاه قضایی، در تصمیم‌گیری‌های فردی و سازمانی نیز ضروری بود.

نگاشته «ریزشها و رویشهای حوزه علوم اسلامی دانشگاهیان» نشان می‌دهد که تحول در حوزه علوم اسلامی دانشگاهیان و تغییر نگرش نسبت به آن لازم است. اگر حوزه علوم اسلامی دانشگاهیان به منزله یک قرارگاه فرهنگی تلقی شود، آن وقت است که می‌توان با تعریف درست از رسالت آن، برای پیشبرد رسالت مذکور برنامه‌ریزی کرد.

مقاله «ملاحظاتی در باب تحول در علوم اجتماعی با تأکید بر بنیانهای تحلیل اقتصادی» اعلام موضع صحیح و منطقی در باب تحول در علم اقتصاد، نیازمند سه ملاحظه مهم معرفت‌شناختی و روش‌شناختی است: 1. خاستگاه معرفت‌شناختی علوم اجتماعی مدرن؛ 2. کارکرد علم اقتصاد به عنوان یکی از علوم اجتماعی و نیز ماهیت فعالیت اقتصاددانان؛ 3. مبانی تحلیلهای اقتصادی متعارف و دوری از سطحی‌نگری در ارائه مطالعات متناسب به اقتصاد اسلامی.

نوشتار «آیا فناوری از لحاظ ارزشی جهت دارد؟» ضمن نقد دلایل خنثی بودن فناوری (ابزار گرایان) و نقد ادله جهت‌دار بودن فناوری و نقد ذات‌گرایان و تعیین‌گرایان به پذیرش سخن طرفداران تأثیر علوم پیشینی و فرهنگ در فناوری و پذیرش مشروط نظریه «وساطت فناوری» و «طرح کاربرد» فناوری، به موضعی میانه و معتدل می‌رسد.

نگاشته «بررسی موانع و مشکلات تولیدات علمی از دیدگاه اعضای هیئت علمی دانشکده روان‌شناسی و علوم تربیتی دانشگاه علامه طباطبائی» به شناسایی گویه‌های مهم و مرتبط با هر کدام از عوامل (فردی و شخصی، درون‌دانشگاهی و برون‌دانشگاهی) و تأیید تحلیل عاملی پرداخته است. سه شاخص عمده کمبود مهارتهای فناورانه و پژوهشی، فقدان جایگاه پژوهشی مناسب در سطح کشور و ضعف ساختار پژوهشی در دانشگاه، به عنوان موانع و مشکلات تولیدات علمی و پژوهشی اعضای هیئت علمی دانشکده روان‌شناسی و علوم تربیتی دانشگاه علامه طباطبائی شناسایی شدند.

سردبیر